

УДК 374

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-1-417-425

METHOD OF FORMATION OF PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ARTS BY MEANS OF SPIRITUAL MUSIC: ANALYSIS OF RESULTS OF THE PEDAGOGICAL EXPERIMENT

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ДУХОВНОЇ МУЗИКИ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Yuriy SMAKOVSKIY,

ЮРІЙ СМАКОВСЬКИЙ,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

кандидат педагогічних наук,
доцент

<https://orcid.org/0000-0002-6688-8108>

yusmak45@gmail.com

*Berdiansk state pedagogical
university*

*Бердянський державний
педагогічний університет*

✉ 4 Schmidta St., Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100

Original manuscript received: February 01, 2020

Revised manuscript accepted: March 02, 2020

ABSTRACT

The article explores the problem of forming pedagogical culture of future teachers of musical art by means of spiritual music. It is established that at the present stage of development of higher education in Ukraine, teachers have the opportunity to actively introduce the latest methods of formation of pedagogical culture, based on the use of spiritual music in the educational process.

The author defines the methods of formation of pedagogical culture of future teachers of music art by means of spiritual music: explanatory-illustrative, problem-search, analytical-interpretative, model, synthesis, artistic perception, emotional impact, group discussion, creative work, stimulating creative activity, storytelling, conversation, debate, discussion, example method, listening and discussing musical works, creation of special creative situations, creative exercises, training, assignments, creation of special creative situations with emphasis on cultural pedagogical content, etc., which allow to strengthen the process of formation of pedagogical culture of future teachers of music art.

The article defines the criteria of pedagogical culture of future teachers of music art, which are consistent with the components of the phenomenon under study (emotional-motivational, cognitive-axiological, moral-philosophical, activity-creative). The levels (transformational, imitative, resource, initial) of pedagogical culture of future teachers of music art are determined on the basis of selected criteria and manifestation of their indicators.

The stages of experimental and experimental work on the introduction of the method of formation of pedagogical culture of future teachers of music by means of spiritual music, which took place in three stages are described: adaptation, cognitive-correcting, acmeological.

The results of the effectiveness of the experimental work, which prove the positive effect of the introduction in the educational process of a certain methodology for the formation of pedagogical culture of future teachers of music by means of spiritual music, are presented.

Key words: *pedagogical culture of future music teachers, spiritual music, criteria and levels of pedagogical culture of future music teachers, methods of forming pedagogical culture of future music teachers by means of spiritual music.*

Вступ. Суспільно-економічне та духовне життя України сьогодні характеризується станом чітко вираженого культурного дисбалансу, що не сприяє гармонійному розвитку суспільства та системи педагогічної освіти. У зв'язку з цим актуалізується значення в суспільному житті педагога з високим рівнем педагогічної культури, який володіє комплексом загальнолюдських та професійних цінностей. Від рівня сформованості у випускника ЗВО педагогічної культури залежатиме якісне розв'язання ним проблем педагогічно-культурної взаємодії, побудови траєкторії професійного зростання й результативність виховання підростаючого покоління. Важливість проблеми формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики в Україні підтверджується активним реформування системи освіти, який розпочався прийняттям Закону України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років» (2014) тощо. Ці та інші нормативні документи сприятимуть забезпеченню якісної професійної підготовки, подальшому розвитку наукових досліджень у музично-педагогічній галузі, зорієнтованих на зростання особистості через формування педагогічної культури та спрямованість кваліфікації здобувачів вищої освіти на відповідність міжнародному та європейському рівням.

Уважаємо, що з метою успішного формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва необхідне в їх професійній підготовці цілеспрямоване використання духовної музики.

Педагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва є складним інтегративним особистісним утворенням, що охоплює комплекс педагогічних почуттів та мотивацій, художньо-педагогічну компетентність, гуманістично спрямований світогляд та мистецько-педагогічну творчість. Компонентна структура педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва складається з емоційно-мотиваційного, когнітивно-аксіологічного, морально-світоглядного, діяльнісно-творчого компонентів [Смаковський, 2018: 41].

Упродовж останнього часу значно активізувалися наукові пошуки, спрямовані на дослідження теоретичних та практичних проблеми професійної підготовки музикантів, зокрема, у системі вищої освіти, актуальні проблеми якої висвітлені в роботах Ю. Дворника (Дворник, 2016: с. 24), Т. Сидоренко (Сидоренко, 2002: 8), Zimmerman (Zimmerman, 2006: 39). У контексті впливу на людину художнього світу духовної музики та релігійних цінностей спеціально розглянуто в працях О. Лобової (Лобова, 2010: 212-214), В. Мішедченко (Мішедченко, 2002: 8), Т. Мартинюк (Мартинюк, 2016: 179-181). Педагогічний потенціал духовної музики досліджувався С. Горбенком (Горбенко, 2007: 114-116), Р. Долчуком (Долчук, 2011: 6-7), М. Маріо (Маріо, 2000: 9), Л. Москальовою (Москальова, 2004: 46-48) та ін.

Мета дослідження – проаналізувати результати базового педагогічного експерименту з використання духовної музики у формуванні педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Методи та методика дослідження. З метою використання духовної музики у формуванні педагогічної культури майбутніх учителів

музичного мистецтва було проведено педагогічний експеримент, у якому взяли участь 352 студенти I – IV курсів. Експериментальні групи (ЕГ) – 177 осіб, контрольні групи (КГ) – 175 осіб.

У процесі дослідження нами були виділені критерії педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що узгоджуються з компонентами досліджуваного феномену (емоційно-мотиваційний, когнітивно-аксіологічний, морально-світоглядний, діяльнісно-творчий). На основі виокремлених критеріїв та прояву їх показників визначалися рівні (трансформаційний, імітаційний, ресурсний, початковий) педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Методика формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики передбачала реалізацію таких напрямів підготовки: введення культуропедагогічного компонента в зміст музичних дисциплін; упровадження інтегрованого спецкурсу «Українська та зарубіжна духовна музика у контексті формування педагогічної культури вчителя» в освітній процес ЗВО; залучення студентів до науково-дослідної роботи культуропедагогічного спрямування, виконавської (хорової) та слухацької (інтерпретаційної) діяльності на основі духовної музики.

Методами формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики є навчальні (**пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, аналітико-інтерпретативні, модельні, імпресивні, художньо-концептуального синтезу, емоційно-почуттєвого узагальнення, художньо-асоціативні**, проблемно-пошукові, сприймання, емоційного впливу, колективного обговорення, творчої роботи) та виховні (стимулювання творчої діяльності, розповідь, бесіда, диспут, дискусія, метод прикладу, прослуховування й обговорення музичних творів, створення спеціальних творчих ситуацій, творчі вправи, привчання, доручення, створення спеціальних творчих ситуацій з акцентуванням культуропедагогічного змісту тощо), що дозволяє посилити освітній процес щодо формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

У цьому дослідженні було проведено базовий експеримент з упровадження методики формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики. В експериментальних (ЕГ) та контрольних групах (КГ) були проведені попередні (до експерименту) та заключні (після експерименту) вимірювання рівнів сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики. На основі впровадження методики в навчальну практику (спецкурс «Українська та зарубіжна духовна музика у контексті формування педагогічної культури вчителя», викладання експериментально адаптованих дисциплін «Історія зарубіжної музики», «Історія української музики», «Аналіз музичних творів», «Хорове диригування», «Хоровий клас») було здійснено вимірювання результатів. Інструментами вимірювання були анкети: для визначення рівня знань щодо педагогічної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва; «Що я

знаю про українську духовну музику?», «Самооцінка сформованості власної морально-світоглядної культури»; для визначення рівня сформованості гуманістичної педагогічної позиції духовною музичною етнопедагогікою української церкви; картки практичних завдань для перевірки сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики за діяльнісно-творчим критерієм; «Звукова» анкета на формування засобами духовної музики морально-світоглядної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. У контрольних вимірюваннях використовувались критерії t-Стюдента, випадкові величини Фішера.

Зібрані емпіричні дані піддавалися кількісній та якісній обробці з використанням статистичної програми STATISTICA 10. Ймовірність використання статистичного тесту була підпорядкована визначеній меті та проблемі дослідження. Вимірювання до експерименту та після експерименту здійснювались в ЕГ та КГ з метою порівняння результатів.

Результати та дискусії. На початку базової дослідно-експериментальної роботи за допомогою розробленої нами методики нами було проведено діагностичний зріз початкового рівня сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в ЕГ та КГ.

Вимірювання розвиненості емоційно-мотиваційного критерію сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики після проведення базового експерименту було здійснено за допомогою анкети №1, яка містила такі запитання:

- Чи відчуваєте Ви інтерес до засвоєння психолого-педагогічних наук?
- Чи приваблює Вас педагогічна діяльність?
- Чи цікаво Вам вивчати духовну музику та підвищувати свій рівень культури?
- Чи цікаво Вам оволодівати теоретичними знаннями та виконавськими вміннями в царині духовної музичної спадщини українських композиторів?

Аналіз отриманих даних показав, що у студентів КГ переважає імітаційний рівень сформованості педагогічної культури (42,28%), тоді, як в ЕГ – трансформаційний (51,84%). 20% студентів КГ виявили трансформаційний рівень сформованості педагогічної культури, 18,29% – ресурсний, 19,43% – початковий. 27,12% респондентів ЕГ виявили імітаційний рівень, 14,52% – ресурсний, 6,52% – початковий.

На основі аналізу результатів упровадження діагностичних методик та анкетування студентів, виведення загальних середніх даних, проведеного розподілу реципієнтів на КГ (175 осіб) та ЕГ (177 осіб) було встановлено, що початковий рівень емоційно-мотиваційного критерію мають 20% студентів (35 осіб) у контрольних групах і 20,34% (36 осіб) в експериментальних групах. Ресурсний рівень мотивації до формування педагогічної культури визначено у 26,28% (46 осіб) та 24,86% (44 особи) студентів контрольних і експериментальних груп відповідно. Імітаційного рівня мотивації досягли 42,86% (75 осіб) та 41,24% (73 особи) студентів контрольних і експериментальних груп. Трансформаційний рівень емоційно-мотиваційного

критерію виявився у 10,86% (19 осіб) у контрольних групах та 13,56% (24 особи) реципієнтів у експериментальних групах.

З метою виявлення рівня сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва за когнітивно-аксіологічним критерієм на констатувальному етапі експерименту нами були розроблені анкети для визначення рівня обізнаності з педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва та української духовної музики.

Проведення анкетування дозволило встановити, що багато студентів КГ не володіють системою знань про культуру людства, її складові та роль у професійній підготовці вчителя; не розуміють художньо-естетичний зміст духовної музики й не обізнані в методиці та практиці використання її культуротворчого потенціалу в школі. У той же час студенти ЕГ продемонстрували зростання знань про систему культури людства та можливість використання цих знань у професійній підготовці вчителя; розуміння художньо-естетичного змісту духовної музики й обізнаність у методичних прийомах її культуротворчого потенціалу в педагогічній практиці.

З метою виявлення рівня сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики за морально-світоглядним критерієм на базовому етапі експерименту нами було проведено анкетування «Самооцінка сформованості власної морально-світоглядної культури».

Отримані відповіді засвідчили, що позитивні конкретні знання про розвиненість професійно-значущих особистісних якостей майбутнього учителя засобами спілкування з духовною музикою мають 9,66% студентів КГ, неповні конкретні – 38,64%, позитивно неконкретні – 34,09%, не дали відповіді – 17,61% респондентів. Вибіркові дані моніторингу по ЕГ значно відрізняються: позитивні конкретні знання мають 49,90% студентів КГ, неповні конкретні – 26,10%, позитивно неконкретні – 22,8%, не дали відповіді – 1,20% респондентів, що динамізувало трансформаційний рівень формування та зменшило початковий.

На підставі опрацювання результатів анкети №3 можна аналіз отриманих даних свідчить про загальний недостатній рівень сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва за морально-світоглядним критерієм в КГ та про збільшення трансформаційного рівня в ЕГ, що підтверджує ефективність використання обраних методів і прийомів стимулювання морально-світоглядного аспекту формування педагогічної культури засобами духовної музики.

З метою з'ясування рівнів сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва за діяльнісно-творчим критерієм студентам було запропоновано виконати спеціальні практичні завдання, виконання яких проводилося за допомогою методу експертної оцінки. Нами було обрано п'ять незалежних експертів-викладачів, які оцінювали кожного респондента за визначеними нами показниками сформованості педагогічної культури за діяльнісно-творчим критерієм.

Експертний аналіз результатів виконання практичних завдань дав підстави зробити висновок, що студенти КГ загалом показали недостатньо

високий рівень сформованості педагогічної культури (домінування ресурсного), невміння діяти в конкретній художньо-педагогічній ситуації, опираючись на вираження педагогічної культури через професійні уміння. Учасники експерименту не виявили глибоких знань і розуміння специфіки поліконфесійного релігійного життя в регіонах, що майже не відрізняється від даних констатувального експерименту. Згідно з підрахунками особливо низьким був рівень показника ступеня розвиненості музично-педагогічної творчості, оригінальності розв'язання творчих завдань у сфері оволодіння духовною музикою. Виявилось, що студенти недостатньо володіють такими вміннями та навичками: розробляти та реалізувати різні форми і види позаурочної роботи на основі вивчення та виконання духовної музики; добирати ефективні художньо-педагогічні технології при вирішенні навчальних та творчих завдань (24,43%), спеціальними уміннями й навичками у сфері духовної музики (виконавськими, репертуарними) для розкриття змістовно-емоційної глибини твору (21,88%). При виконанні творчих завдань не виявили розвиненості педагогічних здібностей (творчих, перцептивних, організаційних) засобами духовної музики 22,48% респондентів.

Аналіз отриманих даних дав підставу з'ясувати рівень сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва за діяльнісно-творчим критерієм і констатувати переважання початкового (21,88%) та ресурсного (29,25%) рівнів, а відтак, недостатню розвиненість професійних спеціальних умінь, що дозволили б виявити сформованість педагогічної культури; певну невідповідність освітньої діяльності виконавським навичкам у сфері духовної музики, знанням відповідного репертуару, креативності при розв'язанні творчих завдань, пов'язаних з духовною музикою тощо.

Проведена базова експериментальна робота продемонструвала, що кожен із визначених рівнів сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики переконливо характеризується кількісними показниками.

Узагальнені показники динаміки рівнів сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики продемонстровано у табл. 1.

Таблиця 1.

Динаміка рівнів сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики

Групи	Кількість студентів	Початковий				Ресурсний				Імітаційний				Трансформаційний			
		До есп.		Після есп.		До есп.		Після есп.		До есп.		Після есп.		До есп.		Після есп.	
		Кільк.	%	Кільк.	%	Кільк.	%	Кільк.	%	Кільк.	%	Кільк.	%	Кільк.	%	Кільк.	%
КГ	175	36	20,57	20	11,43	51	29,14	64	36,57	71	40,57	64	36,57	17	9,71	27	15,43
ЕГ	177	36	20,34	5	2,82	52	29,38	32	18,08	71	40,11	48	27,12	18	10,17	92	51,98

Висновки. Отже, кожен етап формувального експерименту передбачав розвиток певного компонента педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Так, на адаптаційному етапі відбувалося формування потребнісно-мотиваційного та закладалися основи для когнітивного та духовно-морального, подальше вдосконалення яких проходило на другому етапі. На третьому етапі відбувалось формування діяльнісно-практичного компонента, а також додаткове закріплення когнітивного та духовно-морального, стимулювання потребнісно-мотиваційного. Слід зазначити, що духовна музика виводить особистість на усвідомлення гуманістичних цінностей, самоусвідомлення та усвідомлення інших як істот, співвіднесених з духовним світом моральної довершеності. Викладені нами положення про взаємозв'язки феноменів культури, мистецтва, релігії дають підстави визначити культуротворчий потенціал мистецтва релігійного змісту та виявити його роль у професійно-педагогічній підготовці вчителя, формуванні його внутрішнього світу, моральності, творчих можливостей, здатності до самоусвідомлення свого «Я».

Після проведення базового експерименту в студентів експериментальних груп на відміну від контрольних спостерігалася позитивна динаміка трансформаційного рівня педагогічної культури (10,17% – до експерименту, 51,98% – після експерименту) за рахунок зниження кількості студентів з початковим (відповідно 20,34%, 2,82%), ресурсним (відповідно 29,38%, 18,08%) та імітаційним (відповідно 40,11% та 27,12%) рівнями. Отже, показник трансформаційного рівня збільшився на 41,81%, а імітаційного, ресурсного, початкового рівнів зменшилися на 12,99%, 11,3%, 17,52% відповідно. У контрольних групах показник трансформаційного рівня сформованості педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва трансформаційний рівень збільшився лише на 5,72%, ресурсного – на 7,43%, показник імітаційного рівня зменшився на 4%, початкового – на 9,14%.

Отже, кінцеві результати проведеного дослідження підтвердили ефективність запропонованої методики формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в експериментальних групах порівняно з контрольними, де навчання проводилося за традиційною методикою. Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень вбачаємо здійснення порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання духовного мистецтва у навчанні та вихованні молоді в Україні та за кордоном.

Література

1. Горбенко С. С. Історія гуманізації музичної освіти. Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання / С. С. Горбенко. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволенко Д. Г., 2007. – 348 с.
2. Дворник Ю. Ф. До проблеми творчості: процесуальний та особистісний аспекти / Ю. Ф. Дворник // *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки*. – 2016. – № 3. – С. 21-25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2016_3_6

3. Долчук Р. О. Хрестоматія духовної музики України. Частина 1/ Р. О. Долчук, В. Д. Доронюк, Л. В. Шегда, М. М. Щавінський. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2011. – 309 с.
4. Лобова О. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія і практика : [Монографія] / Ольга Лобова. – Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. – 516 с.
5. Маріо М.Д. Виховання молоді засобами православної духовної музики у закладах освіти України (кінець XIX– початок XX століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»/ М.Д. Маріо. – Харків, 2000. – 19 с.
6. Мартинюк Т.В. Пам'ять запорізького краю: про історію музичної культури менонітів XIX – першої половини XX ст. у дослідженнях Пітера Леткеманна / [Т.В. Мартинюк] // Історія, теорія та практики сучасних гуманітарних наук : колективна монографія / за заг. ред. Т. В. Мартинюк, Н. В. Ігнатенко. – Мелітополь (Запоріж. обл.) : Люкс, 2016. – Розд. 2, 2.4. – С. 178 –190.
7. Мішедченко В.В.Формування музично-педагогічної культури майбутніх учителів початкових класів і музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.02 «Теорія і методика навчання музики і музичного виховання»/ В.В.Мішедченко. – К., 2002. – 19 с.
8. Москальова Л.Ю. Моральне виховання особистості майбутнього вчителя музики і художньої культури засобами українського сакрального хорового мистецтва: дис. ...канд. пед.наук: 13.00.04 /Л. Ю. Москальова. – К., 2004. – 253 с.
9. Сидоренко Т.Д. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя у процесі навчання: автореф. дис.на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Д. Сидоренко. – Кривий Ріг, 2002. – 20 с.
10. Смаковський Ю.В. Формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. В. Смаковський. – Бердянськ, 2018. – 295 с.
11. Zimmerman B. J. Integrating Classical Theories of Self-Regulated Learning: A Cyclical Phase Approach to Vocational Education. In: Euler, D. / Lang, M. / Pätzold, G. (Hrsg.): Selbstgesteuertes Lernen in der beruflichen Bildung. Zeitschrift für Berufs- und Wirtschaftspädagogik. Beiheft 20. Stuttgart, 2006. – P. 38-48.

References

- 1.Horbenko, S. S. (2007) Istoriia humanizatsii muzychnoi osvity. Navchalnyi posibnyk za modulno-reitynhovoiu systemoiu navchannia. Kamianets-Podilskyi: Vydavets PP Zvolenko D. H. [in Ukrainian].
- 2.Dvornyk, Yu. F. (2016). Do problemy tvorchosti: protsesualni ta osobystisnyi aspekty [Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia]. Psykholoho-pedahohichni nauky, 3. 21-25 [in Ukrainian].
3. Dolchuk, R. O. (2011). Khrestomatiia dukhovnoi muzyky Ukrainy. Chastyna 1. Ivano-Frankivsk : Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka [in Ukrainian].
- 4.Lobova, O. (2010). Formuvannia osnov muzychnoi kultury molodshykh shkoliariv: teoriia i praktyka : [Monohrafiia]. Sumy: VVP «Mriia» TOV [in Ukrainian].
- 5.Mario, M.D. (2000). Vykhovannia molodi zasobamy pravoslavnoi dukhovnoi muzyky u zakladakh osvity Ukrainy (kinets XIX – pochatok XX stolittia): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: 13.00.01 «Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky». Kharkiv [in Ukrainian].
- 6.Martyniuk, T.V. (2016). Pamiat zaporizkoho kraiu: pro istoriiu muzychnoi kultury menonitiv XIX – pershoi polovyny XX st. u doslidzhenniakh Pitera Letkemanna. Istoriia, teoriia ta praktyky suchasnykh humanitarnykh nauk : kolektyvna monohrafiia Melitopol : Liuks, 2016 [in Ukrainian].

7. Mishedchenko, V. V. (2002). Formuvannia muzychno-pedahohichnoi kultury maibutnix uchyteliv pochatkovykh klaviv i muzyky: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets.13.00.02 «Teoriia i metodyka navchannia muzyky i muzychnoho vykhovannia» [in Ukrainian].

8. Moskalova, L. Yu. (2004). Moralne vykhovannia osobystosti maibutnoho vchytelia muzyky i khudozhnoi kultury zasobamy ukrainskoho sakralnogo khorovoho mystetstva: dys. ...kand. ped.nauk: 13.00.04. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Sydorenko, T. D. (2002). Formuvannia pedahohichnoi kultury maibutnoho vchytelia u protsesi navchannia: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity». Kryvyi Rih [in Ukrainian].

10. Smakovskiy, Yu. V. (2018). Formuvannia pedahohichnoi kultury maibutnix uchyteliv muzychnoho mystetstva zasobamy dukhovnoi muzyky: dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity». Berdiansk [in Ukrainian].

11. Zimmerman, B. J. (2006). Integrating Classical Theories of Self-Regulated Learning: A Cyclical Phase Approach to Vocational Education. In: Euler, D. / Lang, M. / Pätzold, G. (Hrsg.): Selbstgesteuertes Lernen in der beruflichen Bildung. Zeitschrift für Berufs- und Wirtschaftspädagogik. Beiheft 20. Stuttgart, 2006. – P. 38-48.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується проблема формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики. Встановлено, що на сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні педагоги мають можливість активно впроваджувати новітні методики формування педагогічної культури, що ґрунтуються на використанні духовної музики у освітньому процесі.

Автором визначено методи формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики: навчальні (пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, аналітико-інтерпретативні, модельні, імпресивні, художньо-концептуального синтезу, емоційно-почуттєвого узагальнення, художньо-асоціативний, проблемно-пошукові, сприймання, емоційного впливу, колективного обговорення, творчої роботи) та виховні (стимулювання творчої діяльності, розповідь, бесіда, диспут, дискусія, метод прикладу, прослуховування і обговорення музичних творів, створення спеціальних творчих ситуацій, творчі вправи, привчання, доручення, створення спеціальних творчих ситуацій з акцентуванням культурипедагогічного змісту тощо), що дозволяють підсилити процес формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Визначено критерії педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що узгоджуються з компонентами досліджуваного феномену (емоційно-мотиваційний, когнітивно-аксіологічний, морально-світоглядний, діяльнісно-творчий). На основі виокремлених критеріїв та прояву їх показників визначаються рівні (трансформаційний, імітаційний, ресурсний, початковий) педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Описано етапи дослідно-експериментальної роботи з упровадження методики формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики, яка відбувалась у три етапи: адаптаційний, пізнавально-коригувальний, акмеологічний.

Подано результати ефективності експериментальної роботи, що доводять позитивний ефект упровадження в освітній процес визначеної методики формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики.

Ключові слова: педагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва, духовна музика, критерії та рівні педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, методи формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики.